

« بسم الله الرحمن الرحيم »

تأثیر نگرش ها و رفتار های مادر بر شکل گیری هویت جنسیتی کودک

شکوفه رحمانی

چکیده:

هدف این مقاله بررسی تأثیر نگرش ها و رفتار های مادران بر شکل گیری هویت جنسیتی کودکان است. هویت جنسیتی به عنوان عنصر بنیادی در رشد روانی و اجتماعی کودک تحت تأثیر محیط اجتماعی و خانواده قرار دارد. مادر به عنوان نخستین الگوی اجتماعی نقشی حیاتی در توسعه و تقویت احساسات مربوط به جنسیت در فرزندان دارد. مقاله حاضر با تحلیل مدل سازی رفتار حمایت عاطفی و تأثیرات فرهنگی به ارتباط بین نگرش های مادر و هویت جنسیتی کودک می پردازد .

نتایج نشان میدهد که مادران با الگوهای رفتاری مثبت و حمایتی میتوانند به توسعه هویت جنسیتی سالم و مناسب در کودکان کمک کنند. همچنین مواجهه با انتظارات فرهنگی و اجتماعی و تأثیرات رسانه ها بر نگرش مادران نسبت به جنسیت فرزندان تأثیرگذار است. این مقاله با تأکید بر اهمیت آگاهی مادران از تأثیر رفتارها و نگرش های خود پیشنهاد میکند که برنامه های آموزشی برای ارتقای آگاهی و توانمندسازی مادران در زمینه شکل گیری هویت جنسیتی فرزندان طراحی و اجرا شود .

کلید واژه: هویت جنسیتی، نگرش مادر، رفتار های مادر، روانشناسی کودک، تأثیرات فرهنگی و آموزشی

مقدمه:

شکل گیری هویت جنسیتی کودک یکی از فرآیندهای پیچیده و چند بعدی در دوران رشد است که تحت تأثیر عوامل بی شماری قرار دارد. در این میان خانواده به ویژه مادر نقش بنیادینی دارد. مادران به واسطه تعاملات روزانه و رفتارهای خود نخستین و مهمترین الگوهای اجتماعی برای فرزندان شناخته می شوند. این فرایند از بدو تولد آغاز میشود و با گذشت زمان تأثیرات آن به تدریج بر شکل گیری هویت جنسیتی و رفتارهای اجتماعی کودک نمود پیدا می کند.

نگرشها و باورهای مادر در مورد جنسیت و نقشهای اجتماعی مرتبط با آن به طور مستقیم بر نحوه پرورش فرزندان تأثیر میگذارد به عنوان مثال مادرانی که رفتارهای سنتی ای را برای فرزندان دختر و پسر خود دنبال میکنند ممکن است به شکل گیری هویت جنسیتی مطابق با الگوهای جامعه کمک کنند. از سوی دیگر مادرانی که به تنوع و انتخابهای آزادانه در زمینه های جنسیتی احترام میگذارند. می توانند محیطی حمایتی و مثبت برای ابراز هویت فرزندان خود فراهم سازند.

علاوه بر این تأثیرات فرهنگی و اجتماعی نیز به عنوان ابعاد مهمی در شکل گیری هویت جنسیتی در نظر گرفته میشوند. نگرشهای غالب در جامعه رسانه ها و سایر نهادهای اجتماعی میتوانند به تغییر یا تقویت رفتارهای مادران و در نتیجه تأثیرات آنها بر فرزندان منجر شوند لذا درک عمیق از این عوامل می تواند به بهبود روشهای تربیتی مادران و در نهایت به رشد و توسعه هویت جنسیتی سالم در کودکان کمک کند.

این مقاله به بررسی رابطه بین نگرشها و رفتارهای مادر و شکل گیری هویت جنسیتی کودکان خواهد پرداخت و در نهایت نتایج این تحقیق به معرفی راهکارهایی به منظور ارتقای آگاهی مادران و بهبود فرایند تربیتی آنها خواهد انجامید در این راستا برای رسیدن به هدف مذکور از مبانی نظری و تجربی مرتبط با روانشناسی رشد و جنسیت بهره برداری خواهد شد.

مفهوم شنا

سی 1.

نگرش:

لغوی: به معنایی نگاه و نظر، ملاحظه و رعایت، دقت و توجه است (فرهنگ معین، ۱۳۸۶، ص ۱۶۹۵)

اصطلاحی: نگرش عبارت است از یک حالت عاطفی مثبت یا منفی نسبت به یک موضوع (گنجی، ۱۴۰۱، ص ۲۳۷)

2. رفتار:

- لغوی: رفتار به معنای سلوک، روش، سی ر حرکت، طریقه حرکت است (فرهنگ نفی سی، ج ۳، ص ۱۶۷۳)

اصطلاحی: رفتار به عنوان پاسخ های فی زیولوژی یا روانی به محرک های داخلی و خارجی تعریف می شود. این واژه شامل اعمال قابل مشاهده است که می تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون محیط، فرهنگ و فردیت قرار بگیرد (متیو مک کی، ۱۴۰۲، ص ۵۶)

3. مادر:

لغوی: مادر به زن والد اشاره دارد که فرزندان به دنیا آورده یا بزرگ کرده است.

(لغتنامه دهخدا، ج ۲، ص ۲۵۴۲)

اصطلاحی: مادر کسی است که پرورش فرزندان را در دوران بارداری و پس از آن بر عهده دارد و در انجام این وظیفه بدون چشم داشت مادی و معنوی کوشا است. (قهرودی، ۱۳۹۷، ص ۲)

4. هویت:

لغوی: الٰهُوِيَه در زبان عربی به نشانه ای اطلاق می شود که چپستی یا کیستی یک چیزی را
معرفی می کند. (فرهنگ ابجدی، ۱۳۷۵، ص ۱۰۰۰)

اصطلاحی: دانشمندان معمولاً هویت را به معنای حقیقت شی که مشتمل بر صفات جوه ری آن باشد می دانند. (نیا
ز اذری، ۱۳۸۸، ص ۶۸). آنان می گویند هویت به مشخصه های گفته می شود که فرد را از افراد دیگر متمایز
می سازد و علم به هویت، مشخص کننده کیستی افراد است. (سبحانی، ۳۰۵، ص ۲۰)

5. جنسیت:

لغوی: چگونگی جنس، زن یا مرد بودن (فرهنگ معین، ۱۳۸۰)

اصطلاحی: جنسیت به مجموعه و سویی از انتظارات و هنجارهای مشترک اشاره می کند که به رفتار
مردان و زنان، دختران و پسران مربوط میشود و وظیفی از ویژگی ها و تمایزهای بین مردان و زنان را در
برمی گیرد. (احمدی، ۱۳۹۸، ص ۳۲)

6. کودک:

لغوی: کوچک، صغیر، فرزندی که به حد بلوغ نرسیده (ختر یا پس ر). (لغت نامه دهخدا، ج ۲، ص ۲۳۵۶)

اصطلاحی: کودک به فردی اشاره دارد که در مراحل اولیه زندگی از تولد تا سن نوجوانی (قرار دارد). این دوران
شامل مراحل رشد جسمی، شناختی، اجتماعی و عاطفی است. (لورابریک، ۱۴۰۳، ص ۸۶)

تعریف هویت جنسیتی:

هویت جنسیتی به طور کلی به درک شخص از خود به عنوان یک فرد با جنسیتی مشخص اشاره دارد. این شناخت نه
تنها شامل ادراک فرد از خود به عنوان یک مرد یا زن میشود بلکه می تواند شامل هنجارها و انتظارات اجتماعی و
رفتارهایی باشد که جامعه نسبت به هر جنس تعریف کرده است. تجربه فرد از جنسیت خود به عوامل مختلفی بستگی
دارد از جمله محیط خانوادگی، فرهنگی اجتماعی و تجربیات شخصی به همین دلیل هویت جنسیتی میتواند تحت تأثیر
تغییرات اجتماعی و فراوانی فرهنگها قرار گیرد.

علاوه بر این هویت جنسیتی ممکن است ناسازگاریهایی هم داشته باشد برای مثال افراد ممکن است با نوعی هویت
جنسیتی غیر متعارف مانند ترنسجندر یا جنسیت غیر دوتایی شناخته شوند این هویتها معمولاً با چالشهای اجتماعی و
فرهنگی زیادی همراه هستند و نیاز به درک و حمایت دارند.

(فرزانه، ۱۳۹۷، ص ۴۵-۶۰)

مراحل شکل گیری هویت جنسیتی:

شکل گیری هویت جنسیتی به یک فرایند تکاملی از دوران کودکی تا بزرگسالی مربوط میشود. این فرایند به طور
گسترده ای در مراحل مختلف سنی اتفاق می افتد. شناسایی خود به عنوان یک پسر یا دختر معمولاً در سنین کودکی
حدود ۲ تا ۳ سالگی آغاز میشود. در این مرحله کودکان با مشاهده رفتارهای خود و دیگران به تدریج شروع به
شناسایی تفاوت های جنسیتی میکنند.

در مراحل بالاتر از جمله در دوران نوجوانی این هویت می تواند تحت تأثیر عوامل اجتماعی و تجربیات جدید قرار گیرد. نوجوانان شروع به سوال کردن در مورد هویت جنسیتی خود میکنند و ممکن است به دنبال بررسی و تعریف این هویت در برابر گروههای اجتماعی خود باشند. علت این جستجو ممکن است ناشی از کنشها و واکنشهای اجتماعی فشارها و انتظارات اجتماعی و همچنین مواجهه با رسانه ها باشد .

تجربیات این مراحل میتوانند بر نحوه ابراز هویت جنسیتی در بزرگسالی تأثیر بگذارند، بنابراین محیط، والدین و جامعه نقش بسیار مهمی در شکل گیری این هویت دارند .

(سهرابی، 1399، ص 32-15)

از دیدگاه اسلام یادگیری نقش جنسیتی تقریباً به صورت نا آگاهانه و غیر مستقیم در جریان ارتباط نزدیک با والدین به ویژه مادران رخ می دهد. کودکان می بینند که هر یک از والدین چه رفتاری دارند، چه می گویند، چه می پوشند و چه حالت هایی را از خود بروز می دهند و در واکنش به دختران و پسران چه میکنند. به این ترتیب، کودکان در یک فرایند عملی به طور روزمره یاد میگیرند که یک مادر یک پدر، یک مرد و یک زن چیست و چه ویژگی هایی دارد و کدام ویژگیهای او مورد قبول و کدام ها غیر قابل قبول است. خداوند در قرآن کریم درباره طبیعت اولیه انسان به هنگام تولد می فرماید: خداوند شما را از شکم مادرانتان خارج کرد، در حالی که هیچ چیز نمی دانستید و برای شما گوش و چشم و عقل قرار داد تا شکر نعمت او را به جای آورید).

سوره نحل، آیه ۷۸

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه شریفه می نویسد: «انسان به هنگام تولد از معلوماتی که بعداً از طریق حس و خیال و عقل درک می کند خالی است.»

این آیه نظریه علمای نفس را تأیید میکند که میگویند: «لوح نفس بشر در ابتدای تکوینش از هر نقشی خالی است و بعداً کم کم چیزهایی در آن نقش می بندد. خداوند میانی علم را به انسان انعام کرده؛ چرا که مبدأ تمامی تصورات حواس ظاهری است که عمده آنها حس باصره و حس سامعه است.»

(طباطبایی، ج ۲، ۴۷۴)

هویت جنسیتی هم مانند سایر معلومات انسان از طریق برخی مبادی که خداوند برای کودک قرار داده است. حاصل می شود.

کودکان آنچه را دین و جامعه برای افراد هر جنس مناسب می دانند. یاد می گیرند و ازگرایش ها و علاقه های مربوط به جنس خود آگاه می شوند و موازی با آن، در برمی آیند و بر اشیا و رفتارها بر حسب دخترانه یا پسرانه می زنند). مرویان حسینی، ۱۳۹۸، ص ۶۰-۶۱)

یادگیری نقش جنسیت در زندگی خیلی زود آغاز می شود و کودک در همان سالهای اول زندگی متوجه اختلاف جنسیتی افراد میشود. از همه مهم تر، طرز تربیت والدین و انتظارهای آنان از فرزندان خود موجب تمایز در رفتار میان دختران و پسران می شود. کودکان این اختلاف را درک میکنند و همین امر آنان را متوجه امور جنسی می سازد و در این زمینه سؤالیهای را برای آنان بر می انگیزد .

(شریعتمداری، ۱۳۷۶، ص ۱۲۵)

تأثیر والدین در استفاده از نوع اسباب بازیهایی که هر یک از دو جنس استفاده می کنند مؤثر است؛ اگرچه ممکن است بین پدر و مادر تفاوت هایی وجود داشته باشد. به نظر می رسد پدرها به شدت مخالف هر نوع اسباب بازی رفتار هستند که مخالف چهارچوب های جنسیتی است؛ برای مثال پدرها با استفاده بچه از وسایل آرایشی مادر به شدت مخالفت می

کنند و از این کار آنان عصبانی میشوند؛ اما مادران این تمایلات را کودکانه میدانند و به آن اهمیت نمی دهند). اعزازی (۱۳۷۶، ص ۱۹۳)

تفاوت‌های جنسیتی و تأثیر آنها بر هویت

تفاوت های جنسیتی بیولوژیک و اجتماعی تأثیر قابل توجهی بر هویت جنسیتی کودکان دارند. این تفاوتها شامل ویژگیهای فیزیکی رفتارهای خود متناسب با جنسیت میشوند که کودکان را وادار به تجربه های خاصی میکنند. مثلاً برخی از کودکان ممکن است به طور طبیعی به فعالیتهای خاصی در محیط های اجتماعی جذابیت نشان دهند که ممکن است به نوع جنسیت آنان مرتبط باشد در مقابل فشارهای اجتماعی و انتظارات ترویجی در رسمیت بخشی به این هویت ها بسیار مهم است.

در همین راستا پژوهشها نشان میدهند که اگرچه هویت جنسیتی بر اساس تفاوت‌های بیولوژیک ممکن است شکل بگیرد نقش مادر، فرهنگ و جامعه در تجربه فرد از جنسیت و مراحل شکل گیری هویت جنسی بسیار تأثیر گذار است. به عنوان مثال در جوامع مختلف ممکن است رفتارهای خاصی به عنوان "مردانه" یا "زنانه" تعریف شوند و این تعاریف میتواند تأثیر عمیق تری بر تجربه فرد از جنسیت خود داشته باشد.

علاوه بر این افراد ترنس و غیر دوتایی نیاز به درک و حمایت اجتماعی بیشتری دارند تا تجربه های خود را به درستی ابراز کنند با توجه به تنوع تجربیات انسانی در مورد جنسیت لزوم وجود پذیرش و درک متقابل در جوامع بسیار ضروری میباشد.

(محمودی، 1395، ص 60)

شکل گیری هویت جنسیتی یک فرآیند پیچیده و متغیر است که تحت تأثیر عوامل مختلف فردی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد. این فرآیند در کودکی آغاز میشود و در هر مرحله از زندگی ادامه می یابد. درک عمیق از هویت جنسیتی و تأثیرات عوامل مختلف میتواند به والدین مربیان و جامعه کمک کند تا محیطی مناسب برای رشد و توسعه هویت جنسیتی سالم برای کودکان فراهم آورند حمایت از هویت‌های متنوع و کاهش فشارهای اجتماعی میتواند به توسعه یک جامعه سالم و پذیرنده کمک کند که در آن همه افراد بتوانند خود را به طور آزادانه و بدون قید و شرط ابراز کنند.

نقش مادر در شکل گیری هویت جنسیتی:

نقش مادر در شکل گیری هویت جنسیتی فرزندان یکی از مؤلفه های کلیدی و بسیار تأثیرگذار در فرآیند اجتماعی شدن کودک محسوب میشود. مادر به عنوان نخستین و نزدیکترین الگوی اجتماعی در زندگی کودکان وظیفه مهمی در انتقال هنجارها و رفتارهای جنسیتی دارد این نقش مادر از جنبه های مختلفی جلوه گر می شود.

1. الگوهای رفتاری و شناختی

مادران به طور مستقیم و غیر مستقیم رفتارها عواطف و ارزشهایی را که جامعه برای هر جنس به طور خاص تعریف کرده به کودکان منتقل میکنند. کودکان مشاهده میکنند که مادران چگونه در جامعه عمل میکنند و این نظارت بر رفتار میتواند الگوهایی را برای آنها ایجاد کند. مثلاً اگر مادر یک دختر

بار رفتارهای ملایم و حمایتی خود او را به انجام فعالیتهای زنانه تر غیب کند این کودک طبیعی تر به سمت هویت جنسیتی زنانه تمایل پیدا خواهد کرد.

برعکس اگر رفتار مادر نسبت به هویت کودک به گونه ای باشد که خود را در مفاهیم غیر متعارف شناسایی کند. این می تواند باعث پذیرش رفتارهای مرتبط با جنسیت های غیر دوتایی یا ترنسجندر در کودک شود. به عبارت دیگر خودپنداری جنسی کودک میتواند تحت تأثیر رفتار مادر به عنوان یک الگوی اجتماعی شکل گیرد.

(سهرابی، 1399، 32)

بچه و پسر بچه هر دو قرار داده شود و مخصوص یک جنسیت خاص نیست.) امینی، 1387، ص 511)

استفاده مکرر و مداوم از اسباب بازی های اختصاصی جنسیت دیگر با توجه به آثار و صفات و احساساتی که ایجاد میکند در دراز مدت موجب سردرگمی و بحران هویت و اختلال جنسیتی کودک می شود؛ از این رو والدین باید در این زمینه مراقبت و زمینه مناسب را فراهم کنند. گاهی والدین به دلایلی به یک جنسیت علاقه زیادتری دارند و انتظار آن را کشنده اند، بنابراین امکانات متناسب آن را فراهم کرده با تولد کودکی با جنسیت مخالف، همان اسباب بازی را در اختیارش می گذارند، یا هر دو نوع را تهیه می کنند و هر دو مدل را در اختیارش می گذارند و از این طریق به اختلال هویت جنسیتی کودک دامن می زنند.

ب (تبعیض قائل نشدن بین دختر و پسر:

از جمله امور مؤثر در هدایت نقش جنسیتی فرزندان تأکید بر مساوات بین فرزندان است تا هر یک از دو جنس نسبت به جنسیت خویش احساس افتخار کنند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرموده اند: « بین فرزندان خود به عدالت رفتار کنید، همان طور که مایلید دیگران بین شما به عدل رفتار کنند. » (کلینی، ج 6، ص 6)

حتی سفارش شده دختران که در فرهنگ عرب بدوی عصر نزول تحقیر میشدند و از نظر عاطفی نسبت به پسران عاطفی تر و حساس ترند بر پسران در دادن هدیه مقدم داشته شوند. (نوری، باب الاولاد، ص 105)

نگرش درست و عزتمندانه والدین نسبت به فرزندان و ابراز احساس رضایتمندی از وجود آنان موجب اعتماد به نفس خود اتکایی مثبت و احساس مفید بودن فرزندان می شود و تأثیر شگفتی در تقویت بنیان های روانی و رشد مناسب هویت جنسیتی ایشان می گذارد. این نگاه را در تعالیم امام صادق علیه السلام در فضای دختر ستیز عرب جاهلی صدر اسلام به خوبی می یابیم: « دختر ها نیکی هستند و پسر ها نعمت پس به درستی که خداوند بر نیکی ها پاداش می دهد و از نعمت ها سوال میکند. »

(کلینی، ج 6، ص 6)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره ضرورت پرهیز از تبعیض میان فرزندان می فرماید: « کسی که فرزند دختری داشته باشد و اورا اذیت نکند و توهین ننماید و پسر را بر او ترجیح ندهد، خداوند اورا وارد بهشت می کند. » (متقی هندی، ج 16، ص 447)

ج) کمک به درک نقش جنسیت در فرایند کودکی

روان شناسان کودک معتقدند دوران کودکی به طور طبیعی نقش جنسی را به کودک منتقل میکند. کودکان سه ساله، نسبت به رفتار های متناسب و مرتبط با جنس خود بینشی کاملاً روشن دارند. آنها نه تنها میدانند که دختر یا پسرند و نه تنها افراد را بر حسب زن یا مرد بودن شناسایی می کنند، (ایلینگورث، 1368، ص 242) بلکه درباره انتظار های اجتماعی از دو جنس، نیز اطلاعاتی به دست آورده اند. آن ها می دانند که دختر ها عروسک بازی میکنند و همانند زن ها لباس می پوشند پسر ها با ماشین بازی و انمود می کنند که مثلاً مأمور آتش نشانی هستند. (ر، ک: هنری ماسن و دیگران، ص 400)

کودکان وقتی به چهار یا پنج سالگی می رسند بیشتر از الگوهای شغلی بزرگسالان آگاهی دارند. از زنان انتظار دارند معلم یا پرستار باشند و مردان هم به عنوان پلیس یا خلبان، انجام وظیفه کنند کودکان پیش دبستانی اغلب گمان میکنند قالب های جنسیتی تعیین کننده رفتار درست مرد یا زن است و گاه بر این گمان خود بیش از بزرگسالان اصرار می ورزند. (همان)

ویژگی ممتاز دختران، یعنی اظهار غریزه مادری، از حدود پنج سالگی شروع می شود. این نمونه و سایر نمونه ها بیانگر این است که کودکان طی سه تا هفت سالگی شروع به کسب آگاهی از ثبات جنسیت خود می کنند. از بودن با

همسالان همجنس به طور فزاینده لذت می برند و از الگوها و کلیشه های مربوط به مناسبات اجتماعی و شخصی طبقه بندی جنسیتی مطلع می شوند. (دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، ج 2، ص 1012)

یکی از جلوه های تشخیص و شناخت نقش جنسیت در این سنین به ویژه شش تا هفت سالگی ظهور و درک انگیزه های جنسی است. گویا در این دوران غریزه جنسی کودکان تا اندازه ای هر چند کم رنگ خود نمایی می کند و کودکان به تدریج آثار آن را به گونه ای احساس می کنند. از این رو برخی از روایت های اسلامی بر این نکته تأکید دارند که بستر کودکان و به ویژه کودکان نا همجنس از شش سالگی به بعد از یکدیگر جدا باشد: امام علی می فرمایند رختخواب بچه های شش ساله باید از هم جدا باشد. امام علی علیه السلام میفرمایند: «رختخواب بچه های شش ساله باید از هم جدا باشد.»

(حر عاملی، ج 2، ص 231)

د) ناراضی نبودن مادران از جنسیت خود:

برخی مادران از این که زن آفریده شده اند همواره شاکي و ناراحتند و ناراضیاتی خود را به شکل های گوناگون به زبان می آورند. چنین اظهاراتی در حضور دختران، آنها را دچار تعارض کرده و احساس ارزشمندی را از آنها می گیرد و باعث می شود از دختر بودن خویش متنفر و نسبت به نقشهای جنسی خود گریزان شوند.

قرآن در رد برتری مردان بر زنان می فرماید: «ای مردم، ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را از تیره ها و قبیله ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید. گرامی ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست.»

(حجرات، 13)

«خیر کثیر» که به پیامبر صلی الله علیه عطا شده و به شکرانه آن، حضرتش موظف به قربانی می گردد، یک بانو است. (کوثر، 1-3) همچنین اسوه و نماد مؤمنان، از میان زنان برگزیده شده است. (تحریم، 11)

ه) نوع پوشش والدین در منزل:

چنانچه والدین در پوشش خویش از لباسهای جنس مخالف استفاده کنند و به مبدل پوشی روی آورند به طور غیر مستقیم فرزندان خود را به سوی اختلال نقش جنسی سوق میدهند در منابع اسلامی مبدل پوشی و هر گونه تمایل مردان به پوشیدن لباس اختصاصی زنان و برعکس و نیز هر گونه تشبه به جنس مخالف در آرایش مو و صورت به عنوان یکی از اختلال های نقش جنسی و هویت جنسی، مذمت و منع شده است.

روزی علی مردی را در مسجد النبی ﷺ دید که تشبه به زنان پیدا کرده است. فرمود از مسجد بیرون شو ای لعنت شده رسول الله! شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه وآله که می فرمود: خدا لعنت کند مردانی که به زنان و زنانی که به مردان تشبیه پیدا کنند. (حر عاملی، ج 12، ص 21)

و) حضانت کودک پس از طلاق:

اگر چه اسلام به طلاق به عنوان میغوض ترین حلال می نگرد و آن را آخرین راه حل برای همسران که هیچ راهی برای زندگی مشترک ندارند، در نظر می گیرد؛ برای این که فرزندان کمتر آسیب ببینند و تناسب جنسیت کودک با جنسیت سرپرست مراعات شود. و همانند سازی مثبت اتفاق بیفتد حضانت دختر را تا هفت سال به مادر واگذار کرده است. این به دلیل تأثیر مهم مادر در رشد نقش جنسی و همانند سازی دختر با مادر است، اگرچه درباره پسر برخی روایات گویاست که حق حضانت مادر فقط تا دو سالگی است و پس از آن به پدر منتقل میشود. (حر عاملی، ج 1، ص 192)

19 نتیجه گیری :

تحلیل تأثیر نگرش ها و رفتارهای مادر بر شکل گیری هویت جنسیتی فرزندان نشان دهنده این واقعیت است. که مادران نه تنها اولین و مهمترین الگوهای زندگی فرزندان هستند بلکه نقش کلیدی در شکل دهی به هویتی سالم و مثبت در آنها ایفا میکنند رفتار و نگرش های مادران به ویژه در سال های اولیه زندگی می تواند تأثیرات عمیق و پایدار بر احساس خودباوری روحیه اجتماعی و درک هویت جنسیتی فرزندان داشته باشد .

مادرانی که با دیدگاه های باز حمایتی و مثبت به تربیت فرزندان خود می پردازند معمولاً فرزندان با تعادل روانی و عزت نفس قوی تر را تربیت می کنند. آنها فرزندان خود را تشویق میکنند که آزادانه احساسات و هویت های خود را ابراز کنند. در مقابل مادران تحت فشار فرهنگهای سنتی و ادراکات منفی ممکن است. فرزندان با تردیدهای هویتی و مشکلات اجتماعی تربیت کنند.

بنابراین نیاز به ارتقاء آگاهی مادران در زمینه مسائل جنسیتی و تربیتی غیر قابل انکار است. فراهم کردن دسترسی به برنامه های آموزشی مشاوره و حمایت های اجتماعی میتواند به آنها کمک کند تا الگوهای رفتاری مثبتی را در فرزندان خود ایجاد کنند.

در نهایت توجه به نقش محوری مادران در فرآیند شکل گیری هویت جنسیتی فرزندان نه تنها برای خانواده ها بلکه برای جامعه نیز حائز اهمیت است. با تمرکز بر توانمندسازی مادران و ترویج نگرشهای مثبت می توان به تحولاتی بنیادی در جامعه دست یافت که در آن هر فرد صرف نظر از جنسیت، فرصت های برابر و محیطی حمایتی برای رشد و شکوفایی دارد. این رویکرد نه تنها به بهبود کیفیت زندگی فرزندان کمک میکند بلکه به ایجاد جامعه ای عادلانه تر و پذیرا برای تنوع های انسانی نیز منجر خواهد شد .

منابع:

*قران

__ احمدی، کامیل، داستان شهر ممنوعه، لندن، نشریه مهری چاپ اول ۱۳۹۸

__ احمدی، سارا، تأثیر عاطفی مادر بر عزت نفس کودکان و ارتباط آن با هویت جنسیتی، نشریه روانشناسی کودک، ۱۳۹۸

__ اردکانی، مهناز، تأثیر نگرش های والدین بر ارتباطات اجتماعی بچه ها، نشریه اجتماعی روانشناسی کودکان، ۱۴۰۰،

__ ابراهیمی، فاطمه، تأثیر سبک های فرزند پروری بر عزت نفس فرزندان: نقش مادران بر شکل گیری هویت، فصلنامه روانشناسی اجتماعی، ۱۳۹۸

__ اکبری، مهسا، تأثیر برنامه های آموزشی بر نگرش های جنسیتی، تحقیق میدانی، نشریه تعلیم و تربیت، ۱۴۰۰

__ احمد نژاد، شقایق، تأثیر نهاد های اجتماعی بر نگرش های والدین و تربیت فرزندان، یک مطالعه اجتماعی، مجله روانشناسی اجتماعی، ۱۴۰۱

__ اعزازی، شهلا، جامعه شناسی خانواده با تأکید بر نقش ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران: روشنگران و مطالعات زنان، ۱۳۷۶

__ امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، قم: بوستان کتاب، ۲۳۸۷

__ ایلینگو رث، رونالد استفلی، کودک و مدرسه، ترجمه شکوه نوایی نژاد، تهران: رشد، ۱۳۶۸

- __ بستانی، فواد، فرهنگ اجدی، ترجمه رضا مهیار، تهران: اسلامی، ۱۳۷۵
- __ پارسا، الهام، تاثیر حمايت عاطفی بر مهارت های اجتماعی فرزندان، ریشه های هویتی و تبادل اجتماعی، فصلنامه مطالعات خانواده، ۱۴۰۰
- __ حر عاملی، محمد بن حسن، مسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، تصحیح عبدالرحیم ربانی شیرازی، بیروت احیاء التراث، ۱۳۰۳
- __ حسینی، جانا، محیط حمایتی و تائی رآن بر ابراز هویت جنسی در خانواده، فصلنامه مطالعات خانواده، ۱۳۹۹
- __ دهخدا اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ج ۲، ۱۳۶۳
- __ زرگری، رضا، مطالعات هویتی و پشتیبانی عاطفی: بررسی جامعه شناختی فرزندان در مواجهه با چالش های اجتماعی، نسریه حقوق اجتماعی خانواده، ۱۳۹۸
- __ رحمانی، سمیه، بررسی تاثیر نظام آموزشی بر نگرش های والدین نسبت به جنسیت و تاثیر آن بر فرزندان، فصلنامه مطالعات اجتماعی و آموزشی، ۱۴۰۱
- __ زینالی، سمیه، مشاوره های روانی و تاثیر و تاثیر آن بر تربیت فرزندان، نشریه مشاوره و روانشناسی، ۱۳۹۸
- __ سعادت، علی، تاثیر رسانه ها ب ر تغییر نگرش های جنسیتی، مطالعه ای بر تصاویر رسانه ای، نشریه تحقیقات رسانه ای، ۱۴۰۱
- __ سهرابی، مژگان، تغییرات اجتماعی و تاثیر آن بر نگرش خانواده نسبت به جنسیت، نشریه تحقیقات تربیتی و اجتماعی، ۱۳۹۷
- __ سهرابی، نیکو، نقش مادر در شکل گیری هویت جنسیتی فرزندان، روانشناسی کودک و نوجوان، ۳(۸)، ۱۳۹۹
- __ سلیمانی، سمیه، نقش والدین بر انتقال فرهنگ جنسیتی به فرزندان: مطالعه بر مادران شاغل، نشریه پژوهش های اجتماعی، ۱۳۹۸
- __ شریعتمداری، علی، روانشناسی تربیتی، تهران: امیر کبیر، ۱۳۶۷
- __ شاکر، محدثه، تاثیر نابرابری های جنسیتی بر نگرش ها و رفتار های مادران در جامعه، نشریه جامعه شناسی فرهنگی، ۱۳۹۹
- __ شجاعی، نیکتا، تاثیرات حمايت عاطفی والدین بر توانمندی های عاطفی و هویتی نوجوانان، نشریه مطالعات اجتماعی خانواده، ۱۳۹۷
- __ صابری، یاسر، تاثیر خانواده بر نقش های اجتماعی فرزندان، پژوهش های اجتماعی در خانواده، ۱۴۰۰
- __ طباطبائی، محمد حسین، المزان فی تفسیر القرآن، تهران: بنیاد علمی و فکری علامه طباطبائی، ۱۳۶۶
- __ طهماسبی، مریم، حمايت عاطفی و کاهش استرس: تاثیر ب هویت جنسیتی نوجوانان، مجله روانشناسی اجتماعی، ۱۳۹۶
- __ غفاری، مریم، نقش مادران در نگرش های جنسیتی فرزندان، نشریه جامعه شناسی خانواده، ۱۳۹۹

__ فقیهی، علی نقی، تربیت جنسی؛ مبانی، اصول و روشها از منظر قرآن و حدیث، قم، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث ،

۱۳۸۷

__ فرزانه، زهره، تاثیر والدین بر هویت جنسیتی نوجوانان، مجله روانشناسیو علوم تربیتی، ۱۳۹۷

__ قهروردی، سمیه، نقش مادر در سعادت جامعه، مرکز تخصصی تفسیر شاهین شهر، ۱۳۹۷

__ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ترجمه و شرح جواد مصطفوی، تهران: اهل بیت، بی تا

__ لورا برگ، روانشناسی رشد، ترجمه یحییسید محمدی، چاپ پنجاه ونهم، ۱۴۰۳

__ لوک بدار، روانشناسی عمومی، ترجمه دکتر حمزه گنجی، نشر ساوالان، چاپ دوم، ۱۴۰۱

__ محمودی، نرگس، رسانه و هویت جنسیتی: تحلیلی از محتوای رسانه ای و تاثیرات آن بر نوجوانان، نشریه مطالعات

فرهنگی، ۱۳۹۷

__ موسوی، فرهاد، یادگیری اجتماعی و هویت جنسیتی: رویکرد روانشناسی، فصلنامه علوم رفتاری، ۱۳۹۸

__ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، انتشارات زرین چاپ، ج ۱، ۱۳۸۶

__ مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الانوار الجامعة لا اخبار الائمه الاطهار، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۳

__ مککی، متیو، رهایی از مشکلات بین فردی، ترجمه دکتر حسنحمید پور، انتشارات ارجمند، چاپ سوم، ۱۴۰۲ _ مرویان

__ حسینی، سید محمود، تربیت جنسی در اسلام ، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، چاپ پنجم، ۱۳۹۸

__ نیکخواه، عاطفه، تاثیر روحیه حمایتی والدین بر مقابله بابحران هویتی در نوجوانان، فصلنامه پژوهش های

جنسی، ۱۴۰۰

__ نفیسی، علی اکبر، فرهنگ نفیسی، انتشارات خیام، چاپ دوم، ج ۳، ۱۳۶۷

__ نوری ، حسین بن محمد تقی، مستد رک الوسائل، قم، موسسه اسماعیلیان، بی تا

__ هنری ماسن، پاول، رشد و شخصیت کودک، ترجمه معشید پارسایی .